

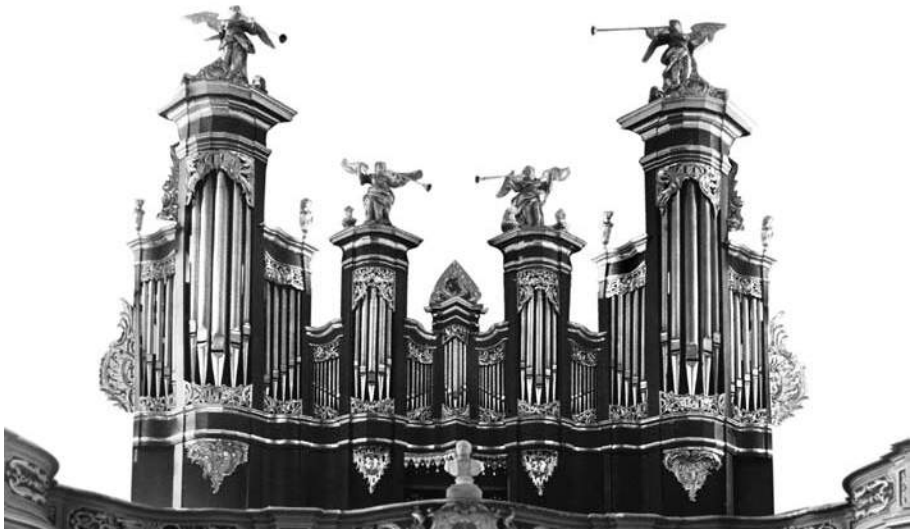
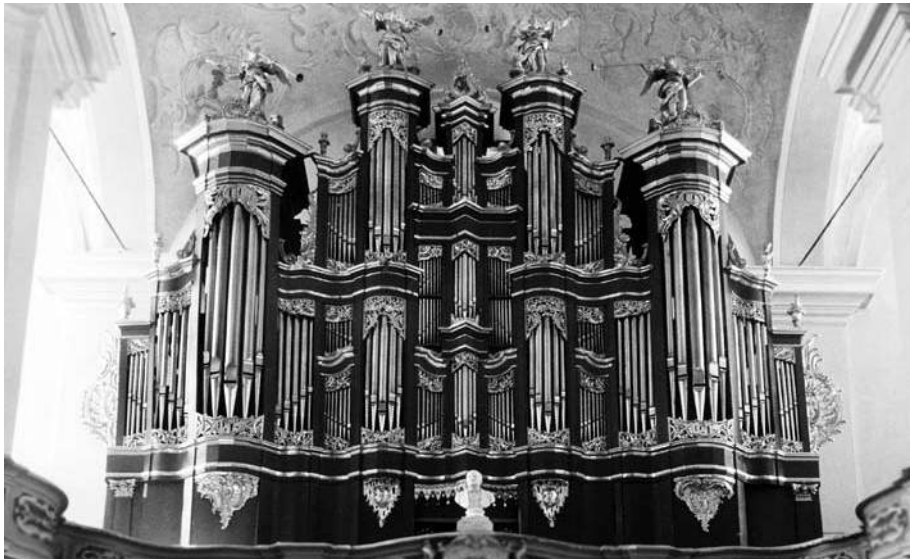
Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonų prospektas: Vilniaus mokyklos pirmavaizdis

Autentiško prospekto rekonstrukcija

Vieni dažniausiai Lietuvos istorijoje minimų vargonų į Vilniaus Šv. Jonų bažnyčią buvo pervežti iš Polocko, kai po 1831 m. sukilimo rusų valdžiai uždarius Polocko jėzuitų bažnyčią instrumentas buvo perduotas Vilniaus universitetui. Istoriografijoje apie šį instrumentą gausu nesutampančios informacijos, nurodomos įvairios sukūrimo datos, skirtingas registrų skaičius, neapsisprendžiama dėl autorystės. Šiandien instrumentas yra perstatytas – padidintas ir praplėstas. Dabartinę dviejų–trijų tarpnsių prospekto išvaizdą Vilniaus Šv. Jonų bažnyčioje stovintys vargonai įgavo po 1837–1839 m. perstatymo, kai instrumentą iki trijų manualų ir 40 registrų padidino meistras Theodoras Tiedemannas (Vyresnysis) su sūnumis Johannu Theodoru ir Franzu. XIX a. pabaigoje meistras Juozapas Radavičius pristatė šoninius stačiakampius laukelius ir instrumentą padidino iki 47 registrų (buvo pastatytas naujas instrumentas, kuriame panaudota ir senų, autentiškų vamzdžių). 1948 m. bažnyčią uždarius, vargonai buvo sulaužyti. 1974 m. restauruotas vargonų prospektas, 1983–2000 m. UAB „Vilniaus vargonų dirbtuvė“ sumontavo naują trijų manualų, 65 balsų instrumentą (jame panaudota ir autentiškų medinių vamzdžių), pagaminti nauji prospekto drožiniai.

Tikėtina, kad perstatydami vargonus Tiedemannai rėmėsi Vilniaus bernardinų ir Vilniaus Šv. Dvasios bažnyčių vargonų pavyzdžiais, nes po rekonstrukcijos prospektas įgavo panašumo į pastaruosius instrumentus. XIX a. vargonų prospektas buvo perdarytas itin profesionaliai ir tapo vientisu kūrinium, kuriame beveik neįmanoma išvelgti naujadaro, tai gerokai apsunkino prospekto pirminės išvaizdos atkūrimo eigą.

Autentiškai Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonų kompozicijai rekonstruoti buvo pasitelkti ir natūros – vargonų išorės ir vidaus – tyrimai, ir archyviniai duomenys. Analizuojant šių vargonų pokyčius nustatyta, kad praplėstame prospekte buvo pakeista autentiškų centrinės dalies bokštų viršutinių karnizų (antablementų) vieta – dabartinio viršutinio tarpnsio bokštų viršutiniai karnizai anksčiau karūnavo pirmo tarpnsio bokštus, o viršutinio tarpnsio išorinių laukelių karnizai priklausė pedalių bokštų vidinės pusės laukeliams. Autentiškų karnizų profiliai akivaizdžiai plastiškesni už vėlesnius neįmantraus profilio, kampuotus viršutinio tarpnsio vidinių laukelių karnizus. Vargonų viduje matyti žymių, kad originalūs karnizai perstatinėjant vargonus buvo kelis kartus įpjauti ir labiau išlenkti. Autentiški centrinės dalies apatinio tarpnsio žemųjų laukelių karnizai yra šiek tiek paprastesni

72 pvz. Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonai: šiandienos ir rekonstruotas autentiškas prospektas

už pedaliųjų laukelių karnizus, tačiau jų profiliai labai panašūs į to paties laikotarpio Vilniaus Šv. Jurgio, Vilniaus Visų Šventųjų, Jiezno ar Jonišio (Molėtų r.) bažnyčių vargonų, kurie neabejotinai priskiriami Vilniaus mokyklos meistrų aplinkai, karnizus. Vargonų vidaus ir išorės tyrimo metu buvo aptikti skirtingi medienos apdirbimo tipai ir senėjimo požymiai. Visa tai padėjo rekonstruoti autentišką Vilniaus Šv. Jonų vargonų išvaizdą. Nustatyta, kad pirminę prospekto kompoziciją sudarė trylika pirmojo tarpsnio elementų: du didieji šoniniai bokštai su išoriniais laukeliais ir centrinė dalis iš septynių laukelių (72 pvz.).

Vargonų datavimo ir autorystės diskusijos

Diskutuojant apie Polocko jėzuitų bažnyčios vargonų pastatymo metus, susiduriama su skirtingomis versijomis. Jerzy Goloso darbuose nurodomos dvi vargonų sukūrimo datos – 1750 m.⁶⁴⁹ ir apie 1770 m.⁶⁵⁰, Maria Kalamajska-Saeed mini 1765–1766 m.⁶⁵¹, Mindaugas Paknys – 1770–1776 m.⁶⁵², Ewa Smulikowska – 1775–1776 m.⁶⁵³ Įvertinus šiuos duomenis ir papildomai pasitelkus istorinių dokumentų bei natūros tyrimų rezultatus, tiksliausia šiandien Vilniaus Šv. Jonų bažnyčioje stovinčių vargonų pastatymo data laikytina 1765–1766 m.

Kitas aktualus klausimas – Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonų autorystė, kurią gana ilgai mėginta sieti su Karaliaučiaus meistro Adamo Gottlobo Casparini pavarde. Aleksandras Polińskis bene pirmasis 1907 m. Šv. Jonų bažnyčios vargonus priskyrė Casparini, argumentuodamas instrumento panašumu į šio vargondirbio darbus⁶⁵⁴. Tokią hipotezę vėliau kėlė daugelis autorių, bet jokiame šaltinyje Casparini autorystė negrindžiama archyviniais dokumentais. Istoriografijoje šiuo klausimu aptinkama ir klaidų – pavyzdžiui, anot Goloso, vargonus pastatė Dominikas Adamas Casparini⁶⁵⁵.

Šių vargonų priskyrimą meistriui Casparini kartais mėginta argumentuoti keliais faktais. Pavyzdžiui, iš Polocko perkelti vargonai turi pedalų registrą *Fühlbass*⁶⁵⁶, toks registro pavadinimas aptinkamas tik Casparini darbuose, o kitų šalių meistrų instrumentuose naudotos užrašymo versijos *Füllquinte* ir *Füllflöte*. Vis dėlto tai nepakankamai svarus argumentas, nes nėra duomenų, rodančių Polocko vargonus turėjus registrą *Fühlbass*. Pirma, seniausias Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonų dispozicijos aprašymas datuojamas 1861-aisiais, kai perstatyti vargonai jau stovėjo dabartinėje vietoje Vilniuje (ši registrą 1861 m. paminėjo Galiczius⁶⁵⁷). Antra, Casparini vargonuose *Fühlbass* yra kvintos obertonų registras

649 Golos, 1967, p. 1091.

650 Golos, 1972, p. 347.

651 Kalamajska-Saeed, 1988, p. 133 (remiamasi istoriko Jerzy Paszendos informacija).

652 Paknys, 2001, p. 56.

653 Smulikowska, 1989, p. 124–125.

654 Poliński, 1907, p. 104, 211.

655 Golos, 1972, p. 347 (pagal Brensztejn, 1937, p. 207). Iš tikrųjų jokio vargondirbio Dominiko Adamo Casparini vardu nerasta. Tikėtina, kad buvo rašoma apie Adamą Gottlobą Casparini. Lenkų istoriografijoje šis meistras dar vadinamas Adamu Bogumilu Casparini.

656 Gučas, 2009, p. 35. Tačiau Vilniaus Šv. Jonų vargonuose ant tono *C* vamzdžio užrašyta *Fühlbas*.

657 Galicz, 1861, p. 119. Istoriografijoje aptinkami registro užrašymai: *Full Bass*, *Fühlbass*, *Fühlbas*, *Fülle* – vok. „gausa“, „gausybė“; *füllen* – vok. „(pri/už)pildyti“. Yra žinoma, kad Casparini tokį registro pavadinimą panaudojo dar dviejuose vargonuose Karaliaučiuje – Naujamiesčio (vok. *Neustädter*) rajono bažnyčioje ir Haberbergerio (vok. *Haberberger*) rajono Švč. Trejybės bažnyčioje.

(pavyzdžiui, Vilniaus Šv. Dvasios bažnyčioje 12 pėdų tono pagrindas atitinka 10 2/3'), o Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonuose šis registras yra 8 pėdų. Be to, ant tono *C* vamzdžio jis užrašytas *Fülbas* (tai, galbūt, gramatine klaida, plg. *Fü[h]lbas[s]*). Tai leidžia manyti, kad įrašą *Fülbas* XIX a. viduryje padarė meistras Tiedemannai, neturėdami tikslų autentiškos Polocko vargonų dispozicijos duomenų ir galbūt vadovaudamiesi Vilniaus Šv. Dvasios bažnyčios vargonų dispozicija. Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonų registro *Fülbas* menzūra gana plati, todėl tikėtina, kad toks pavadinimas tiko sodraus skambesio registru.

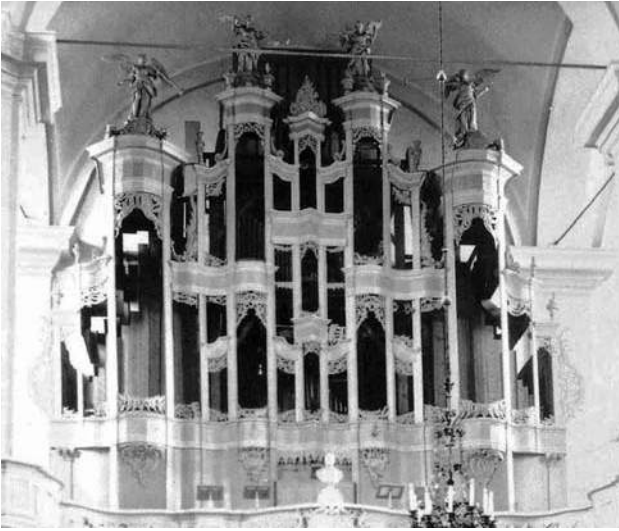
Svarstant Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonų autorystės priskyrimo Casparini klausimą buvo keliamas ir kitas teiginys: 1775 m. Vilniuje dirbdamas Casparini parašė įgaliojimą dėl savo reikalų Karaliaučiuje tvarkymo, o jo liudytoju pasikvietė Polocko regentą⁶⁵⁸. Tačiau šis argumentas atmestinas, nes Polocko regentas buvo valstybinė, ne bažnytinė pareigybė; be to, Polocko regento kaip Rusijos imperijos paskirto Polocko gubernijos laikinojo administratoriaus tarnyba buvo įsteigta 1772 m., o Polocko vargonai tuo metu jau buvo pastatyti.

Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonų vidaus tyrimai parodė, kad medinių vamzdžių darbo kokybė ir stilius nepanašūs į vamzdžių apdirbimą Casparini vargonuose, pavyzdžiui, Vilniaus Šv. Dvasios, Bartėnų (1749–1750) ar Miulhauzeno (Mlynarų) (1742–1744) bažnyčiose. Iš Polocko perkeltų vargonų autentiškų didžiųjų medinių vamzdžių liemuo (korpusas) ir dugnas yra sunerti (sujungti) kregždžių uodegos formą primenančiu būdu, liemens briaunos sudygsniuotos medinėmis vinimis, o Casparini vargonų vamzdžių sienelės tiesiog suklijuotos briaunomis. Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonų vamzdžiuose nėra Casparini ir jo aplinkos (Karaliaučiaus mokyklos meistrų) vargonams būdingo ovalaus įrėžimo vamzdžio burnelės viršuje (vok. *Oberlabium*). Skirtingos ir medinių vamzdžių pėdos, burnelės, kamščiai ir kt.

Casparini autorystę paneigia ir rekonstruota pirminė vargonų prospekto kompozicija, kuri nepanaši į šio meistro darbus. Autentiška Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonų prospekto išvaizda atitinka tipinį Vilniaus mokyklos prospektą, o didžiųjų bokštų antablementuose esantys įgilinimai analogiški viena laikiams Jantzono vargonams Vilniaus bernardinų ir Linkuvos bažnyčiose. Tai leidžia Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonus sieti su šiuo Vilniaus vargondirbiu. Jantzono autorystės hipotezę kelti skatina ir šio meistro ryšiai su bernardiniais. Kaip žinoma, 1764–1768 m. Jantzonas dvejus naujus vargonus pastatė Vilniaus bernardinams⁶⁵⁹. O kiek anksčiau, 1758–1763 m., po gaisro Polocke buvo pastatyta

658 Grahn & McCrea, 1996, p. 32. Straipsnyje remiamasi Rimanto Gučo informacija, bet pateikiama nepilna nuoroda (*Lithuanian State Archives, SA 1775*), todėl patikrinti šį faktą nėra galimybės.

659 Apie tai rašyta pirmame skyriuje, p. 20.

73 pvz. Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonų archyvinė nuotrauka, ~1970 m. (Drėma, 1997, p. 62)

nauja mūrinė bernardinų bažnyčia ir vienuolynas⁶⁶⁰, todėl tikėtina, kad Vilniaus bernardinų rekomenduotas Jantzonas naujus vargonus galėjo sukurti ir Polocko bernardinų bažnyčiai (tačiau apie šios bažnyčios vargonus duomenų nerasta). Atitinkamai netrukus, Polocko bernardinų rekomenduotas, šis meistras galėjo gauti užsakymą ir naujiems Polocko jėzuitų bažnyčios vargonams, kurie datuojami 1765–1766 m. Ilgametį Jantzono bendradarbiavimą su bernardiniais LDK teritorijoje liudija ir vėlesni faktai – šis meistras pastatė vargonus bernardinų bažnyčiose Budslave (1781/1783), Tytuvėnuose (1789) ir Troškūnuose (1787–1789).

Prospekto drožyba

Vargonus puošiančios autentiškos drožybos plastika ir ornamentai aiškiai skiriasi nuo Karaliaučiaus meistrų stiliškos, o puošybos analizės rezultatai ir akivaizdūs panašumai į kelerių kitų Vilniaus mokyklos vargonų puošybą leidžia manyti Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonus buvus Vilniaus meistrų darbo.

Istorinės nuotraukos, darytos iki 1974 m. vykusių restauravimo darbų, liudija, kad po vargonų perstatymų XIX a. naujų drožinių ant vargonų prospekto neatsirado, Radavičius ant pridėtų šoninių prospekto laukelių panaudojo senų drožinių fragmentus. Nuotraukose matomi beveik visi drožiniai buvo autentiški, dalis jų perkelta į kitas vietas, supjaustyta ir chaotiškai įkomponuota naujuose laukeliuose. Tačiau 1974 m. restauruojant dalis drožinių buvo tiesiog pakeisti naujomis stilizuotomis puošybos detalėmis, kurių ornamentika nesutampa su buvusiųjų ornamentais. Pavyzdžiui, apie 1970 m. darytoje nuotraukoje (73 pvz.) užfiksuotiems,

660 Liškevičienė, 2012, p. 346.

iki mūsų dienų neišlikusiems autentiškiems pedalinių bokštų vamzdžių pėdas dengusiems drožiniams būdingos puslankiu išdrožtos liepsnelės, analogiškos drožiniams Jiezno ir Jonišio (Molėtų r.; XIX a. pab. perkelti iš Vilniaus Šv. Mykolo bažnyčios) bažnyčių vargonų prospektuose. Daugiau Lietuvos vargonuose tokių ornamentinių motyvų neaptikta, todėl tikėtina, kad visų trejų vargonų prospekto drožinius XVIII a. pabaigoje gamino tos pačios drožėjų dirbtuvės.

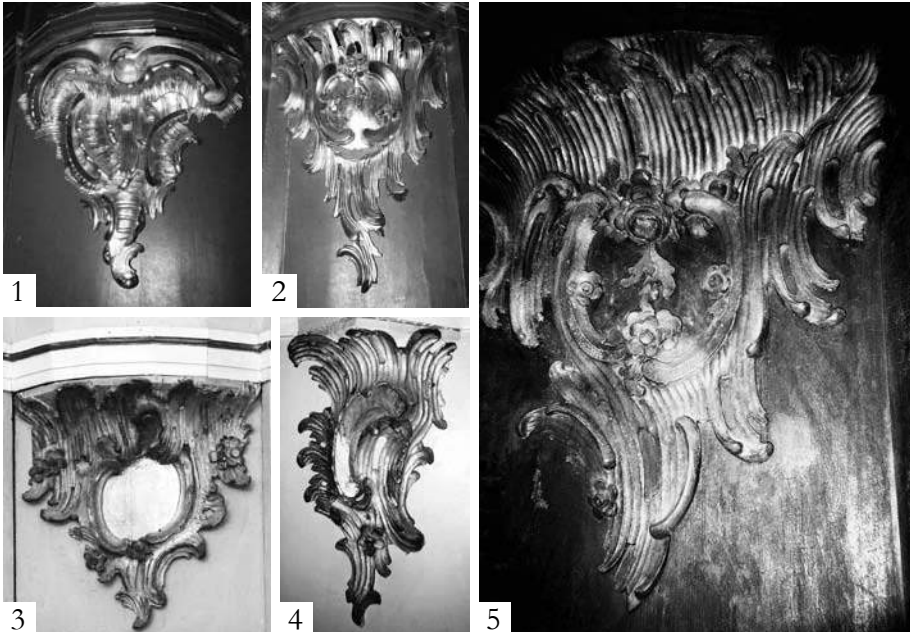
Tiriant Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonų puošybą, pastebėti šie deko­ro detalių pokyčiai:

- dabar prospekto viršutinio tarpsnio šonus puošia du pailgų sparnelių fragmentai. Autentiškame pavidale, tikriausiai, iš viso buvo keturi tokie sparneliai, jie puošė pedalų bokštų šonus viršuje. XIX a. nupjautos šių sparnelių dalys – apatinės riestės fragmentai – pridengė centrinio antro tarpsnio vamzdžių pėdas, bet XX a. pabaigoje buvo nuimtos ir neišliko. Įvairiuose pirmo ir antro tarpsnio laukeliuose ir jų šonuose panaudoti šių ir kitų sparnelių fragmentai. Sparnelių drožinių motyvai stilistiškai panašūs į Jiezno ir Jonišio bažnyčių vargonų. Sparnelių vietos pakeitimą rodo jų forma: originaliame variante viršutiniai sparneliai turėjo būti išgaubti, lyg apjuostų karnizą, kaip Jiezno ar Jonišio vargonuose;
- XIX a. pabaigoje Radavičius vargonus praplėtė naujais stačiakampiais langeliais (šonuose). Didieji šoniniai sparnai šiems langeliams buvo per aukšti, tikriausiai todėl buvo nupjauti ir patrupinti. Šiandien didieji šoniniai sparnai nepilni: trūksta viršutinio kiekvieno sparno nusmailėjimo ir užbaigimo apačioje (plg. Jiezno ir Jonišio bažnyčių vargonų didžiuosius sparnus, 74 pvz.);
- bokštų šonų viršų puošiančios voliutinės riestės yra ne pirminėje vietoje. Manoma, kad jos nuimtos nuo skulptūrų postamentų, nes tokiomis riestėmis Budslavo, Jiezno, Kurtuvėnų, Tytuvėnų, Troškūnų bažnyčių vargonuose analogiškai paremti didžiųjų bokštų viršuje stovinčių trimituojančių angelų postamentai. Pavyzdžiui, Vilniaus Šv. Jurgio bažnyčios vargonuose šios riestės nuo postamentų taip pat nuimtos ir pritvirtintos ant karnizo, virš cokolio.

Vilniaus Šv. Jonų ir Jiezno bažnyčių vargonų drožyboje esama ir daugiau bendrumų – panašūs centrinio pirmo tarpsnio trikampio bokštelių apatinių drožinių motyvai, pirmo tarpsnio centrinių laukelių drožiniai, abiejuose prospektuose liepsnelių motyvai derinami su C formos riestėmis. Šv. Jonų bažnyčios vargonų prospekto cokolyje pritvirtintų konsolių kartušai apipavidalinti augalini­ais motyvais, kurie panašūs į Vilniaus bernardinų ir Linkuvos bažnyčių vargonų konsolių ornamentus (75 pvz.). Remiantis panašaus dydžio Linkuvos, Tytuvėnų ir Troškūnų bažnyčių vargonų prospektais daroma prielaida, kad trūksta drožinių Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonų cokolinės dalies šonuose.

74 pvz. [1] Vilniaus Šv. Jonų, [2] Jiezno ir [3] Joniško bažnyčių vargonų didieji šoniniai sparnai

75 pvz. [1, 2] Vilniaus Šv. Jonų, [3, 4] Linkuvos ir [5] Vilniaus bernardinų bažnyčių vargonų konsolės

Vargonų dispozicijos aspektai

Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonų dispozicijos klausimu gausu prieštarų faktų. 1820 m. Polocko jėzuitų bažnyčios inventoriuje nurodyta, kad vargonai turi 22 balsus⁶⁶¹. Vargonus buvus vieno manualo ir pedalų, turėjusius 22 veikiančius balsus, akustinį būgną ir dvi žvaigždes su dešimčia varpelių, nurodo ir Rimantas Gučas, remdamasis 1834 m. aprašymu⁶⁶². Istorikas Vladas Drėma mini 24 balsų vargonus⁶⁶³. Anot Goloso, Polocko bažnyčios instrumentas buvo dviejų manualų, su pedalais ir 33 balsais⁶⁶⁴. Vėliau tas pats tyrinėtojas, remdamasis Walteriu Haacke⁶⁶⁵, rašo, kad „antri pagal dydį po Olivos vargonų Jungtinėje Lenkijoje buvo pastatyti Polocke ir turėjo 60 balsų“⁶⁶⁶.

Apibendrinant archyvinės žinias ir vargonų natūros tyrimus, daroma išvada, kad šis instrumentas buvo vieno manualo, turėjo pedalus, 22 balsus, akustinį būgną ir dvi žvaigždes su 10 varpelių. Tai vieninteliai žinomi vieno manualo su savarankiškais pedalais vėlyvojo baroko vargonai Lietuvoje. Autentiškame prospekte instrumento vamzdynas buvo išdėstytas atitinkamai: septyni centriniai laukeliai priklausė manualui, o šonuose, dviejuose tridaliuose elementuose (bokštas ir du laukeliai), buvo pedalų vamzdžiai.

Istorinių šaltinių ir Galicziaus straipsnio pagrindu rekonstravus hipotetinę Polocko jėzuitų–Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonų dispoziciją pastebėta, kad ji nėra būdinga Casparini vargonams. Hipotetinėje dispozicijoje matyti Casparini instrumentams neįprasti ir retai naudoti registrai *Durflet* ir *Salcynal*. O vilnietis meistras Jantzonas registrą *Durflet 1'* panaudojo pedalų chore, 1764–1766 m. statydamas Vilniaus bernardinų bažnyčios vargonus⁶⁶⁷. Registro užrašymas su raide „D“ Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonus tiesiogiai sieja su Vilniaus bernardinų vargonais, nes pavadinimo *Durflet* vargonų registrų žinyuose nerasta. Tikėtina, kad tai rašybos klaida, įsivėlusį dar senuose XVII a. Vilniaus bernardinų bažnyčios vargonuose, nes kai 1766 m. statydamas naujus vargonus Vilniaus bernardinų bažnyčioje Jantzonas pedaluose panaudojo registrą *Durflet 1'*, apie šį registrą archyviniuose dokumentuose buvo rašoma, kad tai „toks pat balsas,

661 1820 m. Polocko jėzuitų bažnyčios inventorių, *Archivum Romanum Societatis Iesu*, Russia, t. 1007, IV vokas, dok. 2, p. 6 (už nuorodą dėkoju dr. Liudui Jovaišai).

662 Gučas, 2009, p. 515.

663 Drėma, 1997, p. 196.

664 Golos, 1967, p. 1090–1092.

665 Haacke, 1966.

666 Golos, 1972, p. 52.

667 *Chronologia erectionis*, p. 268–274; Galicz, 1861.

kaip senuose vargonuose“. Tikriausiai senuose Vilniaus bernardinų bažnyčios vargonuose buvęs registras pavadinimu *Burflet* griežtykloje vėliau buvo klaidingai perrašytas, tai galėjo būti ir bažnyčios metraštininko klaida⁶⁶⁸. Tikėtina, kad Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonų pirmame manuale registras *Durflet 2'* atsirado XIX a. perstatymo metu. Kitas faktas, Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonus siejantis su Jantzonu, – tai registras *Salcynal*, skirtingai nuo Casparini darbų, aptinkamas visuose didesniuose Jantzono ir jo aplinkos vargonuose. Galbūt neįprastai atrodo gausus Polocko vargonų pedalinių balsų choras. Tačiau Jantzono vargonų Vilniaus bernardinų bažnyčioje pedalai turėjo net 11 balsų, kurie sudarė visų registrų trečdalį.

Hipotetinė Polocko jėzuitų–Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonų dispozicija:

Manualas		Pedalai	
Bordun	16'	Pryncypal	16'
Pryncypal	8'	Salcynal	16'
Salcynal	8'	Subbas	16'
Flaut major	8'	Octava	8'
Unda maris	8'	Fülbas(?)	8'
Octava	4'	Flassinet	8'
Jula	4'	Super octava	4'
Flaut minor	4'	Durflet	2'
Quinta	3'	Mixtura	IV ch.
Super octava	2'		
Sedecima	1'	Akustinis būgnas / Pauke	
Mixtura	IV ch.	2 žvaigždės su 10 varpelių / Cymbelstern	
Trompet	8'	8 dumplys	

1861 m. Galicziaus nurodyta Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonų dispozicija⁶⁶⁹:

Klaviatura 1^{sza}		Klaviatura 2^{ga}		Klaviatura 3^{cia}		Pedaļy	
1. Pryncypal	8'	1. Bordun	16'	1. Flaut dulcis	8'	1. Pozaune	32'
2. Gamba	8'	2. Pryncypal	8'	2. Geige	8'	2. Pryncypal	16'
3. Quintadena	8'	3. Violon	8'	3. Vox humana	8'	3. Salicet	16'
4. Unda maris	8'	4. Flaut major	8'	4. Rohrffet	8'	4. Subbas	16'
5. Octava	8'	5. Trompet	8'	5. Pryncypal	4'	5. Puzon	16'
6. Jula	4'	6. Gemshorn	8'	6. Gemsehorn	4'	6. Octava	8'
7. Flaut minor	4'	7. Blockffet	4'	7. Octava	4'	7. Fühlbas	8'
8. Quinta	6'	8. Quinta dulcis	6'	8. Quinta dulcis	3'	8. Flassinet	8'
9. Octava 2ga	4'	9. Gemsehorn	4'			9. Octava 2ga	4'
10. Durffet	2'	10. Octava	2'			10. Mixture	000
11. Tercya	2'	11. Spielffet	1'				
12. Mixtura	0000						

668 Atkreiptinas dėmesys, kad registras *Burflet* (*Burfloit*, *Pubrflüt*) visada yra 1' (vienos pėdos) ir naudojamas tik pedaluose (plačiau apie šį registrą rašyta pirmame skyriuje, p. 18).

669 Galicz, 1861, p. 119.

Pateikti Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonų autentiško prospekto rekonstrukcijos, drožybos, medienos apdirbimo ar registrų argumentai suteikia pagrindą iškelti Jantzono autorystės hipotezę. Atkurta originali Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonų prospekto struktūra atitinka Vilniaus vargondirbystės mokyklos prospektų tipą, ši prospekto forma vėlesniuose darbuose buvo tęsiama ir evoliucionavo: kompozicija iš centrinės septynių laukelių dalies ir dominuojančių dviejų šoninių bokštų, apsuptų dviejų laukelių, buvo naudota vėlesnėse Vilniaus mokyklos vargondirbių prospektų kompozicijose. Kadangi 1765–1766 m. sukurti Polocko jėzuitų–Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonai yra vieni pirmųjų išlikusių Vilniaus vargondirbystės mokyklą reprezentuojančių darbų, atkurtą autentišką vargonų prospektą galima laikyti Vilniaus mokyklos daugelio prospektų pirmavaizdžiu.

Vilniaus arkikatedros vargonų perstatymai

Šiandien Vilniaus arkikatedroje stovintys vargonai iliustruoja originalios prospekto kompozicijos ir dviejų rekonstrukcijų sintezę. Vargonai apie 1780–1785 m. buvo pastatyti Vilniaus augustinų bažnyčioje, 1857 m. perkelti į Vilniaus katedrą (dab. arkikatedra).⁶⁷⁰ Dėl radikalių instrumento perdarymų vargonų prospektas buvo du kartus, 1857 ir 1888–1889 m., padidintas (paaukštintas ir praplėstas). XX a. pirmoje pusėje Vilniaus meistras Wacławas Biernackis instrumentą du kartus iš pagrindų perstatė, bet prospekto struktūros nebekeitė. 1969 m. už istorinio prospekto sumontuotas naujas Vokietijos firmos „Alexander Schuke“ instrumentas (3 manualai, pedalai, 49 registrai).

Vilniaus arkikatedros vargonų autorius nėra nustatytas, šiuo klausimu aptinkama įvairių nuomonių. Pavyzdžiui, apie šiuos ir Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios vargonų prospektus rašė Morelowski ir Smulikowska⁶⁷¹, remdamiesi vizualiu vargonų panašumu, bet neišsigilinę į XIX a. vargonų rekonstrukcijas, vargonų autorystę priskyrė Dominikui Adamui Casparini, o iš pagrindų modifikuotą prospektą apibūdino kaip vientisą rokokinį kūrinį, papuoštą penkių figūrų skulptūriniu grupe⁶⁷².

670 Galicz, 1861, p. 130.

671 Morelowski, 1938–1939a; Smulikowska, 1989.

672 Smulikowska, 1989, p. 229. Smulikowskos studijoje vargonų skulptūros įvardytos klaidingai: šv. Ceciliją ir smuikuojantį angelą menotyrininkė pavadino šv. Augustinu ir šv. Grigaliumi.